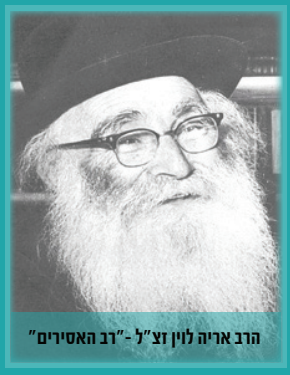
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

כ' חשון תשפ"א

גליון מספר 193

פרשת וירא

דרך חיים

"ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק" (בראשית כא ח). אומרים חז"ל (פסחים קיט:): "דרש רב עוירא... מאי דכתיב "ויגדל הילד ויגמל" - עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק. לאחר שאוכלין ושותין נותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך, ואומר להן: איני מברך, שיצא ממני ישמעאל. אומר לו ליצחק: טול וברך! אומר להן: איני מברך, שיצא ממני עשו. אומר לו ליעקב: טול וברך! אומר להם: איני מברך, שנשאתי שתי אחיות בחייהן, שעתידה תורה לאוסרן עלי. אומר לו למשה: טול וברך, אומר להם: איני מברך, שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל לא בחיי ולא במותי. אומר לו ליהושע, טול וברך! אומר להן: איני מברך, שלא זכיתי לבן, דכתיב: "יהושע בן נון נון בנו יהושע בנו". אומר לו לדוד: טול וברך: אומר להן: אני אברך, ולי נאה לברך, שנאמר "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"".

יש להבין את דברי המדרש. אם האבות לא זכו לקבל כוס של ברכה משום שלא שפר עליהם גורלם בחייהם - ישמעאל נולד מאברהם ועשו מיצחק, גם דוד המלך לא היה ראוי לכוס של ברכה שכן יצא ממנו אבשלום. אם יהושע לא זכה לברך בגלל שלא זכה לבן, דוד לא היה ראוי בכפלי כפלים, שכן הוא שזכה לבן ממנו סבל רוב צרות וקשיים, עד אשר הכריז "רבו משערות ראשי שנאי חנם עצמו מצמיתי איבי שקר" (תהלים סט ה). ועוד, איך דוד המלך ע"ה העניו כל כך עד אשר אמר על עצמו "ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם" (תהלים כב ז), אומר "לי נאה לברך".

כשהנביא ישעיה מתאר את העתיד לבוא הוא אומר "ואמרת ביום ההוא אודך ה' כי אנפת בי ישב אפך ותנחמני" (יב א). מבאר רש"י: "אודך כי אנפת בי - והגליתני וכפר גלותי עלי ועתה נרצה עוני וישב אפך ותנחמני ויונתן תרגם אודך ה' כי חטאתי לך ועל כן אנפת בי ולולי רחמיך לא הייתי כדאי לשוב אפך ולנחמני והנה שב אפך ממני". בגאולה השלמה יובן איך כל הצער והקושי שחלף ועבר עלינו בימות הגלות היה לטובה מתוך חסד אל נפלא. על ידי הגלות נתכפרו עוונותינו, נתרצינו לאבינו שבשמים. במבט העתיד נוכל לומר "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים. אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה... הזרעים בדמעה ברנה יקצרו" (תהלים קכו). יתברר איך כל הגלות הייתה כחלום יעוף, כזריעה שהייתה כל כולה הכנה לקצירה של גאולת העתיד. זוהי הכוס של ברכה של סעודת הצדיקים לעתיד. ביום ההוא יצטרכו הצדיקים להודות לקדוש ברוך הוא על כל מה שחלף ועבר עלינו, "אודך ה' כי אנפת בי"- הודיה על כל מה שהיה לנו קשה, שהוא זה שגרם ל"ישב אפך ותנחמני".

ברכה שכזו ראויה רק למי שחש בכל נימי ליבו את החסד הזה. על כך השיבו אבות העולם שאין הדבר

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

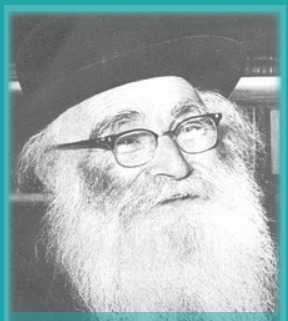

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

בכוחם, שכל אחד מפאת סבלו הגדול נמנע ממנו לחוש את נועם החסד האלוקי. אברהם אבינו חיסר מימיו כדי שלא יראה את בן בנו יוצא לתרבות רעה, משום עומק הצער שאותו יחווה שהיה גרוע ממותו. יעקב אבינו מכריז על הצרות אותן חווה "נסתרה דרכי מה'", ועל כך תובעו הנביא "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור" (ישעיה מ כז). אבות העולם לא שייכים להודיה המיוחדת של "אודך ה' כי אנפת בי", אלא דווקא דוד המלך שהרגיש באותה המידה את הסיפוק והשמחה על הטוב ואת תחושת ההודיה על הצער והיסורים. "שבטך ומשענתך המה ינחמני" (תהלים כג ד) - אותה הנחמה שאני מוצא במשענת הרחמים אני מוצא גם בשבט היסורים. "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא" (תהלים קטז ג-ד) באותה המידה ש"כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא" (שם יג). לכן דוד המלך בטענתו על הזכות שלו לברך מזכיר פסוק זה, כי בתוך הקושי הוא מצליח להכיר בכוס הישועות מתוך עומק הצרה.

הגמרא (ברכות ג:) אומרת: "אמר רב אחא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא: כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונושבת בו ומנגן מאליו, מיד היה עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר". הכינור של דוד תמיד היה מנגן, בכל מה שעבר עליו בכל מוצאות חייו הוא היה מוצא את האור בתוך החושך הנראה כרע, ובמיוחד היה מתעורר לנגן בחצות הלילה - בעומק החושך. הניגון היה נעשה על ידי רוח צפונית, דוד חיפש את הרוחניות הצפונה בעומק החושך של חצות לילה שתעורר אותו לנגן ולהודות לה' על אותו הערך הנסתר.

אומר רבנו יונה (שערי תשובה ב ה): "ויש על הבוטח בשם להוחיל במעוף צוקתו, כי יהיה החושך סבת האורה, כמו שכתוב (מיכה ז, ח): "אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש תהלים מזמור כב): אלמלא נפלתי לא קמתי, אלמלא ישבתי בחושך לא היה אור לי".

זו מהותו של דוד המלך: "אודך כי עניתני ותהי לי לישועה" (תהלים קיח כא), מודה אני על היסורים כי על ידיהם ובזכותך תהי לי לישועה. וכך נזכה כולנו מכח דוד המלך לראות לעתיד לבוא את כל הטוב והאור שהיה גנוז באורך הגלות - "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים".

שבת שלום ומבורך!

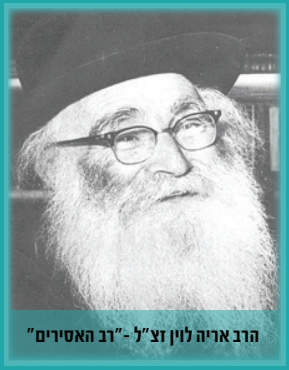
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

בימי המיתון ו'פיטורי הייעול' סר פקיד ממשלתי לביתו של ר' אריה כשדאגה על פניו. חושש הוא לפרנסתו, שמא יימנה אף הוא על המפוטרים הרבים.

השיבו ר' אריה: "אני איני מודאג כלל". חזר הפקיד וסח לו את דאגתו, ור' אריה בשלו: "אני איני מודאג כלל". שאלו הפקיד: "מדוע שלא תהיה שותף לדאגתי?". השיבו ר' אריה: "לו היית אומר לי 'מפטרים את הקב"ה' הרי שהיה מקום רב לדאגה. אך עתה משנשאר הקב"ה בתפקיד- אינו מתפטר ואינו מפוטר- מה מקום יש לדאגה?!".

(איש צדיק היה עמוד 125)

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

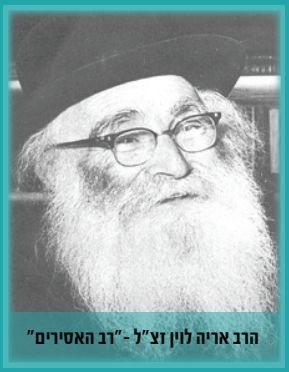
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ישנה פת שאין מברכים עליה "המוציא לחם מן הארץ" והיא 'פת הבאה בכיסנין' (ברכות מב.), וכן בברכה האחרונה מברכים עליה 'מעין שלוש' ולא ברכת המזון כאשר אין קובעים עליהם סעודה.

בהגדרת 'פת הבאה בכיסנין' מצינו ג' דעות:

א. פת שנותנים בתוכה מילוי, מלשון כיס. כגון שעושים פת ונותנים בתוכה דבש, שקדים ושאר מילויים. ונחלקו האחרונים האם המילוי הוא דווקא מילוי של מיני מתיקה או שגם מילוי של מיני מאכל כבשר, גבינה וכדומה בכלל זה.

ב. מאפה שבבצקו נותנים שאר דברים הנותנים לו טעם כמי פירות, דבש, שמן, חלב וכדומה. בדעה זו נחלקו דעות מרן השולחן ערוך ודעת מרן הרמ"א, וממילא מנהגי בני ספרד ובני אשכנז ההולכים בעקבותיהם. לדעת מרן השו"ע השפעת הוספת מי הפירות על הברכה תלויה בהרגשתם- אם מי הפירות מורגשים- כלחמניות מתוקות ודומיהן, ברכתן תהיה "מזונות" ואם לא- נברך "המוציא". לעומת זאת, לדעת מרן הרמ"א העיקר הוא רוב העיסה, שאם יש בעיסה רוב מי פירות (חלב, מרגרינה וכדומה) לעומת כמות המים שנותנים בעיסה- משתנה הברכה, ולא די לנו במה שטעם המאפה יהיה מתוק, ולכן לחמניות מתוקות אינן משנות מברכתן של לחמניות רגילות, אלא אם הבלילה עשויה מרוב מי פירות (ובתנאי שלא קבענו עליהן סעודה). אמנם סייג מרן השבט הלוי שיש לחוש שמא לא ניתנו רוב מי פירות, אלא רוב מים המעורבים במתיקות, ועוד שעלולים לקבוע סעודה, ולכן נכון להימנע מלברך "מזונות" על לחמניות מתוקות, אלא לקבוע עליהן סעודה.

ג. פת שנעשית כדבר קשה הנכסס, כדוגמת קרקרים וכדומה. אמנם אם לקחנו פת גמורה ואפינו אותה שוב עד שנתקשתה- אינה משנה מברכתה.

השולחן ערוך (קסח ז) הביא את ג' הדעות הללו וציין שהלכה כדברי כולם, הוה אומר שדי שתהיה למאכל את אחת מן ההגדרות הללו וברכתו תהיה "בורא מיני מזונות" ולא "המוציא", ואם לא נאכל ממנו כדי שיעור קביעות סעודתו גם ברכתו האחרונה תהיה 'מעין שלוש' ולא ברכת המזון. הסיבה להבחין בין פת רגילה למאפים אלו היא שמאפים אלו באין כקינוח או לתענוג ולא לעיקר השביעה והאכילה.

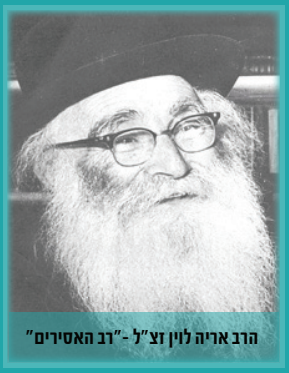
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | שלום הרב, לעתים אני מדליקה נרות ולפני כן אני מתנה שאיני מקבלת שבת, האם עליי לברך על הדלקת הנרות כרגיל?

תשובה | ראשית יש לדעת כי מותר לאשה להתנות שאינה מקבלת שבת רק במקרים חריגים של צורך מצוה מובהק. לדוגמא, הגרש"ז אויערבאך זצ"ל אסר לאשה להתנות שאינה מקבלת שבת בהדלקת הנרות כדי שתוכל לנסוע לכותל לאחר ההדלקה, משום שלא ראה בכך צורך מצוה מובהק המתיר תנאי זה, ואשה אשכנזיה מקבלת שבת עם ברכתה על הדלקתה ולכן מדליקה את הנרות לפני ברכתה, שאם לא כן לא תוכל להדליק את הנרות אחר הברכה - שבה קיבלה עליה את השבת.

נחלקו הפוסקים מה הדין ביום-טוב, שבו ניתן להעביר אש. אמו של בעל ה'דרישה', שהייתה אשה חכמה וצדיקה, סברה שצריך קודם לברך ואז להדליק כדי שיהיה 'עובר לעשייתן' משום שאין את בעיית הדלקת האש כבכל שבת (הובאו דבריה בהקדמת בן הדרישה), וכדעתה פסק המשנה ברורה להלכה (רסג ס"ק כז. וכן כתב הביאור הלכה בשם הגרע"א, ונראה שכן סבר למעשה), והביא את דעת המגן אברהם (ס"ק יב) שחלק וטען שאין לחלק בין שבת ליום-טוב, וגם ביום-טוב תדליק ואחר כך תברך.

מכיוון שלמעשה אנו מכריעים שיש לחלק בין שבת ליום-טוב, ממילא גם כאן כשאשה אינה מקבלת את השבת בהדלקתה משום צורך מצוה מובהק נפסוק שעליה לברך ורק אחר כך להדליק. ולצערנו רבים טועים בדבר.

שאלה | מה הסיבה שנשים מסובבות ידיהן ג' פעמים לפני הנרות קודם כיסוי העיניים?

תשובה | הטעם ההלכתי לכיסוי העיניים הוא לדעת האשכנזים, שבכדי שהאשה תוכל מחד להדליק את הנרות קודם הברכה, ומאידך תוכל להיות 'עוברת לעשייתן' - שמיד אחר הברכה תקיים את המצוה, היא מכסה עיניה בשעת הברכה כך שלאחריה תוכל ליהנות מהנרות. ומלבד זה ישנו גם טעם על פי הסוד.

אמנם לסיבוב הידיים ג' פעמים אין מקור. אבל עצם זה שכך נוהגות הנשים כנראה שיש לזה בסיס, כמו שכתב הרשב"א בתשובות שאין לדחות מנהג המקובל אצל הנשים הזקנות.

הבהרה: בשבוע שעבר נכתב לגבי היתר אכילת חסה מגידול הידרופוני, ודאי אין הכוונה לכל גידול הידרופוני, אלא לחממות סגורות אשר מקפידות על סטריליזציה מוחלטת (כדוגמת "עלי בודק"), ונמצאים תחת פיקוח של מומחים ומומחי כשרות.